

بررسی فرجام جرائم زیست محیطی ۴ هزار واحد صنعتی آینده کشور الف، ب، جریمه!

محمدی زاده - محرابیان - سیادت - قنبری

امیر روحپرور

محرابیان:

ما اگر به دنبال توسعه پایدار هستیم؛ باید ظرفیت های خودمان را خوب بشناسیم و آنچه مسائل زیست محیطی را تهدید می کند کنار بگذاریم.

محمدی زاده:

در استانداردسازی صنعت و رعایت آن باید اصرار و پافشاری کنیم و تمام دغدغه های اصلی محیط زیست باید حل این معضل و پسماندها و پساب های صنعتی باشد.

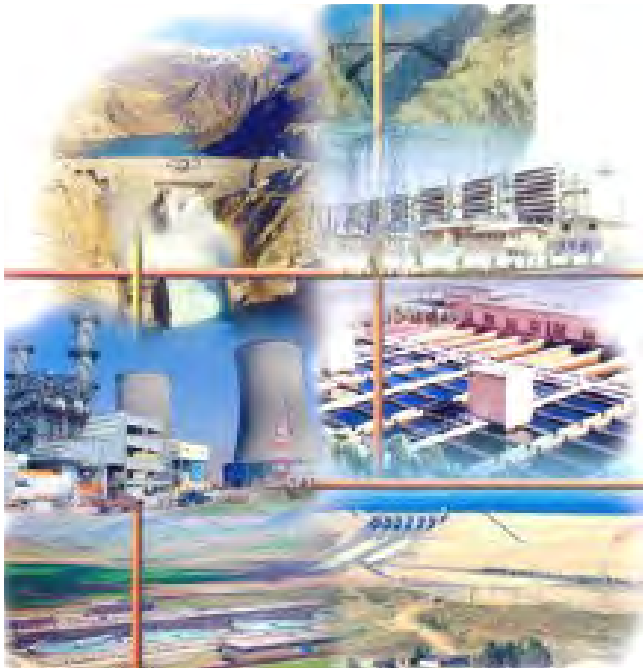

قنبری:

با توجه به شرایط حاکم بر فضای کسب و کار کشور به نظر می رسد برای صیانت از محیط زیست جرائم باید در خود کارخانه ها هزینه شود.

سیادت:

اکثر واحدها سرمایه گذاری سنگینی برای رعایت مسائل زیست محیطی کرده اند، که این مساله نشان دهنده توجه صنعت به این بحث مهم است.

وی البته روی این گفته خود نیز تاکید می کند که بدون رشد صنعت، امکان رشد اقتصادی کشور وجود ندارد. او معتقد است: اگر به دنبال رشد اقتصادی ۸ درصد مطابق با سیاست های ابلاغی در برنامه پنجم هستیم باید ظرفیت های موجود در بخش محیط زیست را برای رشد صنعت در نظر بگیریم. محرابیان با بیان اینکه با تولید خوب صنعت می توانیم در بازارهای داخلی و خارجی حضور ماندگار و رقابت پذیر داشته باشیم، می گوید: توسعه و رشد صنعت باید با تمام ظرفیت های کشور هماهنگ باشد ما اگر به دنبال توسعه پایدار هستیم؛ باید ظرفیت های خودمان را خوب بشناسیم و آنچه مسائل زیست محیطی را تهدید می کند کنار بگذاریم.

وزیر صنایع و معادن با بیان این که معنای ائتلاف منابع و آلودگی زیست محیطی از بین بردن ظرفیت هاست، اظهار می دارد: این وزارتخانه در تقابل و تسامح با محیط زیست نیست بلکه تلاش می کند با بکارگیری فناوری روز امکان استفاده همگان را از محیط زیست فراهم آورد.

دوم: سرنوشت نامعلوم جریمه ها

آمار می گوید هم اکنون ۴ هزار واحد صنعتی و تولیدی آلاینده در کشور فعال است. که معمولاً به فراخور نوع آلودگی جریمه می شوند با توجه به این آمار با یک حساب سرانگشتی می توان دریافت که میزان جرایم زیست محیطی رقم بسیار درشتی است، رقمی که به اذعان رئیس سازمان محیط زیست میزان دقیق آن البته برای این سازمان! معلوم نیست.

از اینرو به نظر می رسد جریمه اخذ شده از صنعتگران چندان برای رفع آلایندهی واحدها هزینه نمی شود. چراکه پول جرایمی که اگرچه از ناحیه تخلفات زیست محیطی دریافت می شود، تاکنون در اختیار شهرداری ها قرار می گرفته است.

با شکل گیری جوامع صنعتی در عصر «مدرنیته»، دولتها می کوشند با اتخاذ تمهیدات مناسب از اثرات تخریبی ناشی صنعتی شدن این جوامع بکاهند.

در ایران نیز پس از پیروزی انقلاب اسلامی با شکل گیری نهضت خودکفایی و توسعه همه جانبه کشور، روند رشد روبه صنعت در صنایع گوناگون شتاب قابل توجهی یافت بطوریکه در این سالها هزاران کارخانه و مجتمع تولیدی در قالب صنایع کوچک و بزرگ مورد بهره برداری قرار گرفت. در سالهای اخیر نیز رشد بخش صنعت به ۸ درصد رسیده و آن طور که مسئولان وزارت صنایع و معادن پیش بینی کرده اند این رقم در سالهای برنامه پنجم با ۲۵۰ هزار میلیارد تومان سرمایه گذاری جدید در بخش صنعت دگرگون خواهد شد. این مساله هرچند که مزبتهای فراوانی را برای کشورمان به ارمغان آورده و خواهد آورد، اما در مباحث زیست محیطی نگرانی های را به همراه داشته است. در این راستا قانون گذاران با پیش بینی جرائم سنگین برای صنایع آلاینده تلاش دارند تا ضمن جلوگیری از تخریب محیط زیست؛ زمینه تبدیل صنایع آلاینده را به صنایع سبز فراهم سازند.

اما پرسشی که اینجا مطرح می شود این است که این جرائم تا چه حد توانسته است واحدهای تخریب کننده محیط زیست را از چرخه آلایندهی خارج کند؟ و با توجه به روند صنعتی شدن کشورمان و جایگاه صنعت در اقتصاد ملی، برای جلوگیری از تخریب محیط زیست چه باید کرد؟

اول: صنعت بدون محیط زیست، یعنی بن بست

تجربه برخی از کشورها نشان می دهد چنانچه رشد صنعتی از برنامه ریزی سامان یافته علمی برخوردار نباشد، مسائل و مشکلات مهم زیست محیطی را بوجود آورده و جامعه را دچار مشکلات عدیده خواهد نمود از اینرو کارشناسان معتقدند توسعه صنعت باید با مسایل زیست محیطی همگام بوده و در برنامه ریزیها و استراتژیهای توسعه صنعتی این موضوع به عنوان یکی از راهبردهای کلان مورد توجه قرار گیرد. این همان موضوعی است که وزیر صنایع و معادن کشورمان، تاکید خاصی بر عملیاتی شدن آن دارد. **علی اکبر محرابیان** که اخیراً به عنوان دوستدار محیط زیست شناخته شده است، بر ضرورت حفظ استانداردهای زیست محیطی برای توسعه و رشد تاکید می کند و می گوید: در برخی مناطق که صنعت بدون برنامه توسعه یافته، فاجعه های زیست محیطی به وجود آمده و صنعت در آنجا به بن بست رسیده است، از اینرو توجهی ندارد که رشد صنعت را بدون توجه به محیط زیست پیگیری کنیم.

وی به امضاء تفاهم نامه وزارت صنایع و سازمان محیط زیست اشاره می کند و می گوید: کار گروه هایی در حال اجرایی کردن مفاد این تفاهم نامه هستند و در صورتیکه همین تفاهم نامه اجرایی شود از بروز بسیاری از مشکلات زیست محیطی پیشگیری خواهد شد.

اما این که آیا این پول صرف مشکلات زیست محیطی می‌شود یا نه! همان موضوعی است که مسئولان سازمان محیط‌زیست بارها از آن گلایه کرده است.

این چالش یکی از انتظارات صنعتگران نیز به شمار می‌آید چراکه آنان معتقدند پول جریمه‌ها بایستی برای رفع آلایندگی خود کارخانه‌ها بکار گرفته نشود، نه منبعی برای درآمد شهرداریها باشد! در این باره مهندس مهدی سیادت از کارشناسان حوزه صنعت و رئیس هیات مدیره انجمن مدیران صنایع خراسان با اشاره به جرائم سنگین آلایندگی صنایع که در مواردی از حجم سرمایه‌گذاری یک کارخانه بیشتر بوده است می‌گوید: با توجه به نقش اثرگذار صنعت در اقتصاد ملی خواسته صنعتگران این است که این جرائم برای رفع آلایندگی خود واحدها هزینه شود و با اشاره به تلاش‌های انجام شده واحدهای صنعتی برای استقرار صنعت سبز می‌افزاید: اکثر واحدها سرمایه‌گذاری سنگینی برای رعایت مسائل زیست محیطی کرده‌اند، که این مساله نشان دهنده توجه صنعت به این بحث مهم است.

وی با بیان این که اجرایی شدن برخی جرائم تولید را در کارخانه‌ها متوقف می‌کند، می‌گوید: به نظر می‌رسد برای ترغیب صنعتگران به رفع آلایندگی محیط زیست با یدیستی از اهرم‌های تشویقی نیز استفاده کرد که یکی از آنها هزینه کردن جرائم برای رفع آلایندگی خود کارخانه است چراکه در حال حاضر معلوم نیست این وجوه در چه بخشی هزینه می‌شود.

سوم: صنعت را نقره داغ نکنیم

اما مهندس حسین قنبری، مدیراجرایی انجمن مدیران صنایع خراسان که تولید و کار آفرینی و رفع موانع موجود بر سرراه تولید همواره دغدغه اوست، در این باره معتقد است کارهای خوبی در بخش صنعت برای صیانت از محیط زیست انجام شده است و با توجه به نقش اثرگذار صنعت در

اقتصاد ملی صنعتگران خراسانی از محیط زیست درخواست تعامل بیشتر را دارند. وی با اشاره به تلاش‌های انجام شده واحدهای صنعتی برای استقرار صنعت سبز می‌گوید: در حالیکه اکثر واحدها سرمایه‌گذاری سنگینی برای رعایت مسائل زیست محیطی کرده‌اند، شاهد هستیم که در مواردی واحدها با جریمه‌های سنگین نقره داغ شده‌اند. آن هم با اهرم‌ها و شاخص‌هایی که بیشتر به بهانه شباهت دارند تا کمک به حفظ محیط زیست.

برای ترغیب صنعتگران به رفع

آلایندگی محیط زیست

با یدیستی از اهرم‌های تشویقی

نیز استفاده کرد که یکی از

آنها هزینه کردن جرائم برای

رفع آلایندگی خود کارخانه

است چراکه در حال حاضر

معلوم نیست این وجوه در

چه بخشی هزینه می‌شود.

صیانت از محیط زیست جرائم باید در خود کارخانه‌ها هزینه شود.

در عین حال تاکید می‌کنم همه ما در قبال محیط زیست مسئولیم و وظیفه داریم در این زمینه تلاش کنیم ولی آنچه مهم است اینکه چگونه به این مهم بهتر و بیشتر بپردازیم.

چهارم: به اسم محیط زیست به کام شهرداری

تشکیل صندوق ملی محیط‌زیست، یکی از طرح‌های است که سازمان محیط زیست می‌کوشد با اجرایی کردن آن جریمه‌های اخذ شده را هدفمند کند.

بر این اساس جمع‌آوری درآمدهای یک در هزار از فروش واحدهای صنعتی، کمک‌ها و اعتبارات ملی که در حوزه محیط‌زیست دریافت می‌شود، به صندوق ملی محیط‌زیست سپرده خواهد شد. اما تشکیل این صندوق در چه مرحله‌ای قرار دارد؟

در پاسخ به این پرسش محمدجواد محمدی‌زاده رئیس سازمان محیط زیست با اشاره به تأکید رئیس‌جمهور مبنی بر این که صندوق ملی محیط زیست نباید به سمت بانک شدن برود، می‌گوید: این صندوق با توجه به اقدامات دولت و مجلس شورای اسلامی تا ۲ ماه آینده راه‌اندازی می‌شود.

معاون رئیس‌جمهور با بیان این که باید از محل اخذ جرائم، اعانات، هبه و اعتبارات ملی و استانی که در صندوق واریز می‌شود، اجرای طرح‌های محیط‌زیستی کشور در اولویت قرار گیرند می‌افزاید: جرایمی را که به دلیل نارسایی‌ها و چالش‌های زیست محیطی در نقاط مختلف کشور از صنایع اخذ می‌شود، صرف فعالیت‌هایی می‌شوند که شهرداریها تشخیص می‌دهند.

این امر باعث گلایه‌مندی سازمان محیط زیست شده است چرا که هیچگونه تضمینی وجود ندارد که پول و جرایم اخذ شده صرف فعالیت‌های محیط‌زیستی شود.

مهندس قنبری جریمه را شوک جدید به صنعت در شرایط رکود توصیف کرد و می‌گوید: ما معتقدیم بایستی استانداردهای خاصی در هر منطقه با توجه به شرایط تولید در نظر گرفته شود.

مدیراجرایی انجمن مدیران صنایع خراسان با اشاره به اوضاع نابسامان اقتصاد کارخانه‌ای اضافه می‌کند: در این شرایط که واحدها با مشکل نقدینگی مواجه هستند، اخذ یک درصد از فروش واحدهای آلاینده مشکلات را مضاعف کرده‌اند. وی با تاکید بر ضرورت بازنگری در شاخص‌های آلایندگی تصریح می‌کند: با توجه به شرایط حاکم بر فضای کسب و کار کشور به نظر می‌رسد برای

وی تأکید می کند: جرایم اخذ شده صرفاً باید برای رفع آلاینده‌گی‌ها به کار گرفته شود و صندوق نیز با هدف حمایت از طرح‌هایی که در راستای رفع آلودگی‌ها هستند این بودجه را در اختیار قرار دهد. وی همچنین درباره با میزان جرایم اخذ شده از سوی واحدهای آلاینده می گوید: بالغ بر ۴۰۰ واحد آلاینده در کشور به صورت جدی وجود دارد که البته در کنار این واحدها شرکت‌هایی نیز هستند که تولید آلودگی می‌کنند؛ در مجموع ۴ هزار واحد آلاینده وجود دارد. رئیس سازمان محیط زیست در ادامه چند راهکار نیز برای رفع آلاینده‌گی واحدهای صنعتی مطرح می کند و می گوید: برای جلوگیری از پراکندگی صنایع باید این واحدها در شهرک‌های صنعتی متمرکز شوند همچنین مسیر تکنولوژی قدیمی و مخرب باید به سوی تکنولوژی نوین و سازگار با محیط زیست درآید. معاون رییس‌جمهور پیشرفت توسعه صنعتی را توأم با سازگاری محیط زیست ذکر کرده و تصریح می کند: در استانداردسازی صنعت و رعایت آن باید اصرار و پافشاری کنیم و تمام دغدغه‌های اصلی محیط زیست باید حل این معضل و پسماندها و پساب‌های صنعتی باشد. وی در ادامه رویکرد مدیریتی کشور را توسعه با رعایت اصول زیست محیطی بیان کرده و خاطر نشان می کند: با برنامه ریزی‌های انجام شده تا سال ۱۳۹۲ صنایع آلاینده حذف و یا میزان آلاینده‌گی آنان در سطح استانداردهای بین‌المللی خواهد شد.

پنجم: پیشگیری؛ بهترین راهکار

بسیاری از صاحب‌نظران بر این باورند که در زمینه مسایل زیست محیطی مثل بسیاری از مسایل دیگر، اصل پیشگیری بهترین و ارزاترین راه حل اساسی است. آنان معتقدند با رعایت این اصل و سرمایه گذاری زیربنایی برای جلوگیری از آلاینده‌گی واحدها می توان صنعت سبز کشور را بیش از گذشته گسترش داد. **محمد جمشیدی** یکی از پژوهشگران مسایل زیست محیطی در بخش صنعت است که چنین دیدگاهی دارد. او معتقد است: رشد اقتصاد ملی و توسعه کشور بدون صنعت امکان پذیر نیست.

اما صنعت آلاینده هم ضمن تخریب محیط زیست، سلامت انسانها را باخطر مواجه خواهد کرد، لذا توسعه صنعت باید مطابق با معیارهای زیست محیطی باشد. وی بر اتخاذ تمهیدات تشویقی بجای تنبیهی برای سوق دادن صنعتگران کشورمان به رعایت مسایل زیست محیطی و کنترل آلاینده‌گی واحدهای تولیدی تأکید می کند و اظهار می دارد: بر اساس آیین‌نامه اجرایی ماده ۶۶ قانون برنامه چهارم، سازمان محیط زیست مکلف است سالانه به منظور ایجاد فضا برای تبادل تجربه‌های موفق مدیران دستگاه‌های دولتی و نهادهای غیردولتی و ارتقای سطح نگرش زیست محیطی آنان به حفظ

محیط زیست و کاهش آلودگی‌های زیست محیطی و همچنین اجرای فعالیتهای مدیریت سبز، نسبت به گزینش صنایع و

واحدهای خدماتی سبز و برگزیده اقدام کند تا ضمن تشویق و قدردانی از این واحدها موجبات رقابت سازنده جهت گسترش استقرار نظام مدیریت محیط زیست را فراهم کند.

وی با بیان این که برای صنایع سبز باید پاداش پیش بینی کنیم چراکه نظام تشویق و تنبیه در کنترل آلودگی صنایع نقش موثری دارد، ادامه می دهد: معیارهای انتخاب صنایع سبز، شاخص‌هایی همچون مدیریت بازیافت مواد زائد، جایگزینی انرژی‌های پاک، توسعه فضای سبز، سازگاری با فرآیند تولید پاک، کاستن از اثرات منفی و ضایعات صنعت بر محیط زیست، مصرف بهینه حامل‌های انرژی و افزایش بهره‌وری در مصرف انرژی اعلام شده است، همین مساله یکی از راهکارهای مفیدی است که مسلماً بستر مناسبی را برای گسترش صنعت سبز و ترغیب مدیران صنایع به رعایت استانداردهای زیست محیطی فراهم می سازد.

این کارشناس رعایت اصل پیشگیری و سرمایه گذاری زیربنایی در مسایل زیست محیطی واحدهای صنعتی را ضروری می داند و می گوید: اتخاذ تمهیداتی مانند نصب الکتروفیلتر، احداث تصفیه خانه های فاضلاب، اندازه گیری های مداوم گرد و غبار در مقاطع مختلف، امحای ضایعات نسوز کوره، توسعه فضای سبز، جلوگیری از آلودگی هوا و... میتواند صنعت سبز کشور را بیش از گذشته گسترش دهد. وی با اشاره به اقدامات مفید بسیاری از واحدهای صنعتی برای کنترل آلاینده‌گی می گوید: دولت می تواند با ارایه تسهیلات از این صنعتگران که هم به تولید فکر می کنند و هم بر صیانت از محیط زیست تأکید دارند، حمایت کند. وی ادامه می دهد: هر چند که در سالهای اخیر در کنار صنایع کوچک، ورود صنایع بزرگ مثل خودروسازی، آهن، فولاد، سیمان، چوب، کاغذ و... به گود حفاظت محیط زیست را بایستی به فال نیک گرفت، اما بدون شک این مساله مهم توجه همه بخشها را می طلبد، چراکه حفظ محیط زیست تنها از مسیر صنعت نمی گذرد.

ششم: پیش شرط تولید پاک

همانطور که ذکر شد در سالهای اخیر بخش صنعت به عنوان یکی از بخش اشتغالزا، محور توسعه و موتور محرکه اقتصاد ملی قرار گرفته است، ازاینرو بسیاری از کارشناسان بر لزوم همبستگی سه مولفه صنعت، محیط زیست و توسعه پایدار تأکید می کنند.

در این راستا به نظر می رسد در کنار تمهیدات تشویقی و تنبیهی و همچنین هدفمند کردن جرائم، بایستی ضمن برقراری ارتباط سازنده بین سازمان حفاظت محیط زیست و بخش صنعت، نسبت به ایجاد انگیزه برای توجه صنایع به مسایل زیست محیطی، ایجاد فضایی برای تبادل تجربیات و دستاوردهای زیست محیطی صنایع با یکدیگر و گسترش فرهنگ و فن آوریهای زیست محیطی همت نمود.